

Araştırma Makalesi
10.48070/erciyesakademi.1784877

Künye:
Cilt: 39(4)
Yıl: 2025
Sayfa: 1185-1197

 Serdal GÜNAY*

a Dr., Ankara Üniversitesi,
srdlgunay@ankara.edu.tr

* Sorumlu Yazar

Geliş Tarihi: 16.09.2025
Kabul Tarihi: 24.11.2025
Yayın Tarihi: 31.12.2025

Atıf:

Serdal GÜNAY, (2025). Eğitim Ekonomisi Bağlamında İnsan Sermayesi: Hanushek & Woessmann ile Bowles & Gintis'in Karşılaştırması. Erciyes Akademi, 39(4), 1185-1197. <https://doi.org/10.48070/erciyesakademi.1784877>

Eğitim Ekonomisi Bağlamında İnsan Sermayesi: Hanushek & Woessmann ile Bowles & Gintis'in Karşılaştırması

Öz

Bu çalışma, eğitimin bireysel ve toplumsal işlevlerini ekonomik, ideolojik ve yapısal perspektiflerden ele alarak Hanushek & Woessmann'un bilişsel beceri temelli insan sermayesi yaklaşımı ile Bowles & Gintis'in yapısalci-ideolojik hattını sistemli biçimde karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca Carnoy ve Apple gibi eleştirel yaklaşımlar da birincil kuramsal çerçeveyi tamamlamak amacıyla çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu amaç, özet ve giriş bölümlerinde açık biçimde ifade edilmiş; yöntem olarak doküman analizi ile tematik içerik analizi kullanılmıştır. Çalışmanın katkısı, teorik karşıtlıkları birlikte değerlendirerek "büyüme-eşitlik" gerilimini aynı politika zemini üzerinde tartışma iddiası taşımasında yatmaktadır. Türkçe literatür açısından anlamlı bir girişim olan bu metin, Hanushek & Woessmann'un niteliğe (bilişsel yetkinliklere) odaklanan büyüme argümanını Bowles & Gintis'in yeniden üretim vurgusuyla birlikte ele almakta ve iki hattın "tamamlayıcı" biçimde okunabileceğini öne sürmektedir. Bununla birlikte, sentez iddiası güçlü olsa da iki yaklaşımın ayrıştığı noktalar örneğin nedensellik anlayışı, eşitsizliğin kaynağına ilişkin ontolojik kabuller ve politika araçlarının seçimi yeterince derinleştirilmemiştir. Bu nedenle tartışma bazı kısımlarda betimleyici düzeyde kalmaktadır.

Anahtar kelimeler: Eğitim Ekonomisi, İnsan Sermayesi, Uyum Teorisi, Bilişsel Beceriler.

Human Capital in The Context of Education Economics: A Comparison of Hanushek & Woessmann and Bowles & Gintis

Abstract

This study aims to systematically compare the structuralist-ideological line of Bowles & Gintis with the cognitive skill-based human capital approach of Hanushek & Woessmann by considering the individual and social functions of education from economic, ideological and structural perspectives. In addition, critical approaches such as Carnoy and Apple have also been included in the study in order to complete the primary theoretical framework. This purpose is clearly stated in the abstract and introduction sections; document analysis and thematic content analysis were used as the method. The contribution of the study lies in its claim to discuss the "growth-equality" tension on the same policy ground by evaluating theoretical opposites together. This text, which is a meaningful initiative in terms of Turkish literature, takes Hanushek & Woessmann's growth argument focusing on quality (cognitive competencies) together with Bowles & Gintis's emphasis on reproduction and suggests that the two lines can be read in a "complementary" way. However, although the synthesis claim is strong,

Screened by
 iThenticate®
for Authors & Researchers

Except where otherwise noted, content in this article is licensed under a Creative Commons 4.0 International license. Icons by Font Awesome.

the points of divergence between the two approaches, such as the understanding of causality, ontological assumptions about the source of inequality and the selection of policy instruments, have not been sufficiently deepened. Therefore, the discussion remains at a descriptive level in some parts.

Keywords: Economics of Education, Human Capital, Correspondence Theory, Cognitive Skills.

Giriş

Eğitim, bireylerde bilgi, beceri ve yetkinlikleri geliştirmenin yanı sıra ekonomik sistemler ve toplumsal yapıların yeniden üretimi konusunda da etkin bir araç işlevi görmektedir. Eğitim ekonomisi alanı, bu perspektifte eğitimin bireysel getiriler, sosyal hareketlilik, gelir dağılımı ve kalkınma üzerindeki etkilerini disiplinler arası bir çerçevede incelemektedir (Becker, 1993; Hanushek & Woessmann, 2008).

İnsan sermayesi yaklaşımı, eğitimi bireylerin ekonomik üretkenliğini artıran bir yatırım biçimi olarak görür (Becker, 1993). Hanushek & Woessmann (2008, 2020), özellikle bilişsel beceriler ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi ampirik verilerle destekleyerek, eğitimin niteliğine yapılan vurgunun kalkınma sürecindeki belirleyici rolünü ön plana çıkarır. Buna karşılık Bowles & Gintis (1976), eğitimi kapitalist üretim ilişkilerini yeniden üreten ideolojik bir kurum olarak ele almakta ve okulun hiyerarşik yapısının, işgücü piyasasının disiplin düzenine uygun biçimde bireyleri sosyalleştirdiğini savunmaktadır. Bu bağlamda çalışma, Hanushek & Woessmann'ın büyüme odaklı bilişsel yetkinlik yaklaşımı ile Bowles & Gintis'in eşitsizlikleri yeniden üreten yapısal yaklaşımını karşılaştırarak iki kuramsal hattın eğitim politikaları açısından sunduğu katkı ve sınırlılıkları tartışmayı amaçlamaktadır. Ayrıca Carnoy (2024) ve Apple'in (1982, 1986, 2019) eleştirel yaklaşımları da piyasa, devlet ve ideoloji ekseninde bu iki hattın tamamlayıcı yönlerini değerlendirmek üzere analize dâhil edilmiştir.

Samuel Bowles ve Herbert Gintis'in (1976) ortaya koydukları uyum teorisi, eğitim sistemlerinin kapitalist toplumlarda işgücünün kapitalist üretim ve bu sistemlerdeki ihtiyaçlara göre biçimlendirdiğini savunmaktadır. Bu teoride, okulların hiyerarşik örgütlenmelerinin, ödül-ceza sistemleri ve zaman disiplini, öğrencilerin itaatkâr ve üretim sistemlerine uygun kişilere dönüştürdüğü fikrini öne sürmektedir (Bowles & Gintis, 1976). Buna göre eğitim, yalnızca bireysel gelişim aracı olarak değil, aynı toplumsal eşitsizlik konusunda ve eşitsizliklerin yeniden üretimi ile ilgili olarak ideolojik bir aygıt işlevini üstlenmektedir. Buna karşılık olarak, Hanushek ve Woessmann (2008, 2020) gibi iktisatçıların, eğitim ve ekonomik büyüme üstündeki katkılarını bilişsel beceri ölçümleri üzerinden ampirik olarak ortaya koyarak açıklamaya çalışmışlardır. Ülkelerle yapılan analizler doğrultusunda; matematik, bilim ve okuduğunu anlamayla ilgili becerilerin, kişi başına düşen GSYH büyümesindeki etkisini açıkladığını ifade etmişlerdir (Hanushek & Kimko, 2000; Hanushek & Woessmann, 2008, 2020). Bu veriler ışığında, eğitimin niceliği yerine niteliğine odaklanılması gerektiği ve insan sermayesine yapılacak nitelikli yatırımların ekonomik getirileri artırdığı vurgulanmaktadır. Bu çalışma, eğitimin bireysel insan sermayesi ile yapısal ve ideolojik işlevlerine ilişkin eleştirel bir çerçeve ile değerlendirmeleri amaçlamaktadır. Bowles & Gintis'in sınıfsal yeniden üretimi vurgulayan yapısalcı fikirleri ile Hanushek & Woessmann'ın ekonomik büyüme analizlerine ilişkin yapılan sentez, eğitimin anlamı, işlevlerini ve politik boyutlarını sorgulayarak analiz sunulması konularına odaklanılmaktadır.

Eric Hanushek ve Ludger Woessmann, eğitim ekonomisinde bilgi düzeyine ilişkin verileri esas alarak bilişsel beceriler konusunun önemine vurgu yapmaktadırlar (Hanushek & Woessmann, 2008). Bu yaklaşımda, sadece okulda geçirilen süreye göre değil; öğrencilerin matematik, fen ve okuma anlamaya ilişkin temel yetkinliklerine odaklanılmaktadırlar. Yapılan çalışmalarda, bilişsel becerilerin dağılımlarında, özellikle gelişmekte olan ülkelerde ekonomik büyümeye ilişkin farkları açıklama konularında belirleyici rol oynadığını ifade etmişlerdir. Ölçümleri gerçekleştirilen test skorlarına dair farklılıklar, kişi başına düşen gayri safi milli hasılaya ilişkin değişimler anlamlı farklılıklar göstermekte; bilişsel becerilerdeki artış ve ekonomik büyüme konusunda net bir şekilde arttırdığı görülmektedir

(Hanushek & Kimko, 2000; Hanushek & Woessmann, 2008). Test skorlarının, emek kalitesi konusunda doğrudan bir gösterge olarak kullanıldığı belirtilir. Farklı ülkeler ve uygulamalarla sağlanan uluslararası sınavlar hakkındaki analizler, çalışan nüfusun ortalama bilişsel yetkinlik seviyesi ortaya konulmaktadır. Bu yaklaşıma göre, okulda geçiren sürenin yerine bilginin kalitesi değerlendirilmektedir. Ortalama düzey ve üst düzey beceri sahiplerine ilişkin oran, eğitim yatırımlarının niteliği ölçmede önemli bir yolu olarak sunulmaktadır. Özellikle düşük gelir seviyesindeki ülkelerde yer alan öğrencilerin bilişsel düzeyleri, yalnızca katılım oranlarından daha fazla büyüme farkıyla ilişkilendirilmektedir. Bu sebepten dolayı eğitimde yapılacak yapısal reformlardaki odak noktanın, eğitimin miktarından ziyade niteliğine yoğunlaşması vurgulanır (Hanushek & Woessmann, 2020).

A. LİTERATÜR TARAMASI

Bowles ve Gintis: Eğitimde Yapısalcı-İdeolojik Yaklaşım

Bowles ve Gintis, eğitimi bireylerin yalnızca bilişsel becerilerini geliştiren bir süreç olarak değil, toplumsal yapıların yeniden üretiminde merkezi bir mekanizma olarak görürler. Bowles & Gintis yaklaşımına göre okul sistemi, sınıf farklılıklarını, sosyal hiyerarşiyi ve ekonomik eşitsizlikleri yeniden üretir; öğrencilerin bireysel yeteneklerinden ziyade, sosyo-ekonomik arka planları ve ideolojik normlar, okul başarılarını belirler (Bowles & Gintis, 1976). Bowles & Gintis, eğitimin iş gücü piyasası ile örtüşen yapısını vurgular; okulda kazanılan norm ve değerler, işyerinde aranan davranış ve disiplinle izomorfik bir bağlantı gösterir. Bu bağlamda, eğitim sistemi yalnızca bilgi aktaran değil, aynı zamanda sosyal rolleri ve ideolojik beklentileri yeniden üreten bir kurum olarak işlev görür. Eleştirel yaklaşımlar (Carnoy, Apple) bu perspektifi destekleyerek, okulların ekonomik ve toplumsal eşitsizlikleri pekiştirme rolünü ortaya koyar (Carnoy, 2024; Apple, 2004). Bowles & Gintis'in temel iddiası, eğitimin bireysel beceriler kadar, toplumsal yeniden üretim süreçlerini şekillendirmesi yönündedir. Örneğin, okulların müfredat ve değerlendirme rejimleri, öğrencilerin sosyo-ekonomik arka planlarına göre farklı başarı gösterecek şekilde yapılandırılır. Bu nedenle Bowles & Gintis'in yaklaşımı, eğitimdeki eşitsizliği yalnızca bireysel farklılıklarla açıklayan Hanushek & Woessmann yaklaşımına karşıt bir perspektif sunar.

Politika önerileri Bowles & Gintis çerçevesinde, sistemik düzeyde müdahaleler ve eşitlik odaklı stratejiler içerir. Telif edici kaynak tahsis, okul içi destek mekanizmaları ve öğretmen seçimi-yetistirme politikaları, yeniden üretim süreçlerini kırmak için kullanılabilecek araçlardır (Bowles & Gintis, 1976). Ancak Bowles & Gintis, politik önerileri genellikle kavramsal düzeyde bırakır; maliyet-etkinlik analizleri veya ölçülebilir bilişsel hedefler sunmaz.

Çağdaş eleştiriler, Bowles & Gintis'in yeniden üretim tezine yöneltilmiş ve okul-işyeri izomorfizminin zayıfladığı, ağ ekonomisinin yükseldiği ve değerlendirme rejimlerinin çeşitlendiği örneklerle desteklenmiştir (Willis, 2017; Robinson, 2001). Bununla birlikte, Bowles & Gintis'in tezinin sosyo-ekonomik eşitsizliklerin kalıcı etkisini vurgulayan analizi, Hanushek & Woessmann'un ölçülebilir bilişsel beceri odaklı yaklaşımıyla birlikte düşünüldüğünde, büyüme ve eşitlik geriliminin aynı politika zemini üzerinde tartışılmasına imkân sağlar.

Eğitim Kalitesi ve Bilişsel Becerilerin Ekonomik Katkısı: Hanushek & Woessmann Yaklaşımı

Eric Hanushek ve Ludger Woessmann, eğitimi bireylerin bilişsel becerilerini geliştiren ve ekonomik büyümeye doğrudan katkı sağlayan bir süreç olarak ele alırlar. Hanushek & Woessmann yaklaşımında, eğitim yalnızca bilgi aktarmak değil; okuryazarlık, matematiksel ve analitik yetkinlikler gibi ölçülebilir bilişsel beceriler kazandırma sürecidir. Bu beceriler, uzun vadede iş gücü verimliliğini artırmakta ve ekonomik büyüme ile gelir dağılımı üzerinde belirgin etkiler göstermektedir (Hanushek & Woessmann, 2008). Hanushek & Woessmann'un çalışmaları, test skorları ve uluslararası sınav sonuçlarını kullanarak eğitimin makroekonomik getirilerini nicel olarak analiz eder. Örneğin, matematik ve fen bilimlerinde ortalama bir standart sapma artışı, uzun vadede kişi başına düşen GSYİH büyümesini belirli bir oran artırabilir; bu ilişki, nedensel bir bağlantı olarak sunulmaktadır (Hanushek & Woessmann, 2012). Bu yaklaşım, eğitim politikalarının ekonomik sonuçlarla doğrudan

ilişkilendirilmesini sağlar ve politika yapımcılar için bilişsel beceriler üzerinde odaklanacak hedefler belirler. Hanushek & Woessmann çerçevesinde, eşitsizlik yalnızca bireysel yetenek farklılıklarından kaynaklanan bir olgu olarak görülür. Eğitimin niteliği ve erişim düzeyi, bireylerin gelecekteki ekonomik katkı potansiyelini belirler. Bu nedenle eğitimde yapılan yatırımların getirisi, yalnızca katılımcıların bilişsel kazanımları ile ölçülür; okul sistemi ve sosyo-ekonomik yapı, sınıf içi başarıya etkisi olan değişkenler olarak analiz edilir (Hanushek & Woessmann, 2012). Hanushek & Woessmann'un önerdiği politika çerçevesi, öğretmen kalitesinin artırılması, öğrenci performansının düzenli ölçülmesi ve müfredatın bilişsel beceri odaklı tasarlanması üzerine kuruludur. Bu bağlamda, eğitim yatırımlarının etkisi maliyet-etkinlik analizi ile değerlendirilebilir ve hedeflenen bilişsel eşikler doğrultusunda kaynak tahsisi optimize edilebilir. Örneğin, erken okul dönemi okuryazarlık ve matematik becerileri üzerine yapılan müdahaleler, uzun dönemde yüksek getiri sağlayabilir (Hanushek & Woessmann, 2012). Bu yaklaşım, ekonomik büyüme odaklı politika perspektifine katkı sağlarken, sosyal eşitsizliklerin kaynağı ve yeniden üretim süreçleri üzerinde sınırlı analiz sunar. Dolayısıyla Hanushek & Woessmann yaklaşımı, Bowles & Gintis'in yapısalci ve ideolojik çerçevesi ile karşılaştırıldığında, nedensellik ve politika önerileri açısından daha belirgin ve ölçülebilir veriler üzerine inşa edilmiştir.

Karşılaştırmalı Kuramsal Çerçeve

Hanushek & Woessmann'un yaklaşımı, bilişsel becerilerin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini nicel analizlerle ifade etmektedirler. Yaklaşımlarına göre, eğitimdeki niceliksel ölçütler (örnek okullaşma oranları) kadar, bazen bu ölçütten de fazla, eğitimin niteliğiyle bir başka deyişle öğrencilerin temel bilişsel yetkinlik düzeylerinin önemi belirtilmektedir. Test skorlarındaki her bir standart sapmalı artışın, ekonomik büyümede yaklaşık olarak bir puanlık artış ile ilişkilendirmektedirler (Hanushek & Kimko, 2000; Hanushek & Woessmann, 2008). Bu vurgunun sonucunda, eğitimin salt bir sosyal hak olarak değil, aynı zamanda bir büyüme stratejisi aracı olarak değerlendirilmesine neden olmuştur. Buna karşın Bowles & Gintis'in (1976) yapısalci-ideolojik yaklaşımları, eğitimi ekonomik büyümeden ziyade, kapitalist üretim biçiminin yeniden üretim süreci içinde konumlandırmaktadırlar. Bowles & Gintis'in yaklaşımında okul, emek piyasasının disiplinine uygun davranış biçimlerini içselleştiren bireyler yetiştirmektedir. Böylece eğitim sisteminin, ekonomik üretim ilişkilerini ve sınıfsal hiyerarşileri yeniden ürettiğini ifade etmek mümkündür. "Uyum teorisi" olarak bilinen bu yaklaşımda, okulla işyerinin arasındaki izomorfik yapıya dikkat çekilir. Okuldaki otorite yapısı, zaman disiplini, performans değerlendirmeleri ve ödül-ceza mekanizmalarının, işyerindeki üretim düzen ve yapısıyla benzer bir örgütlenme mantığı taşımaktadır (Bowles & Gintis, 1976; Willis, 2017). Ancak, günümüzdeki ağ ekonomisi ile birlikte, esnek üretim biçimlerinin ve dijital değerlendirmenin artması sonucunda bu izomorfik yapı değişime uğramıştır. Bundan dolayı Bowles & Gintis'in "yeniden üretim" tezine yöneltilen eleştiriler, özellikle okul-işyeri ilişkilerinin mutlak paralellik taşımadığı olgusuna dikkat çekmektedir (Robinson, 2001). Bu hususlara rağmen, teorinin eğitimin ideolojik boyutuna yaptığı vurgular, eğitim politikalarındaki sosyal adalet perspektifi olarak değerlendirilmesinde önemli bir referans noktası olarak görülmeye devam eder (Giroux, 1983). Bu iki yaklaşım karşılaştırıldığında, Hanushek & Woessmann'un büyüme eksenli bilişsel beceri temelli yaklaşımında, eğitim kalkınmada temel girdi olarak görülürken; Bowles & Gintis'in yapısalci yaklaşımında, eğitim ekonomik sistemin sürdürülebilirliğinin sağlanması noktasında ideolojik bir mekanizma olarak ele alınmaktadır. Bu fark doğrultusunda eğitimin toplumsal işlevine dair "bireysel getiriler mi, yoksa yapısal eşitsizliklerin yeniden üretimi mi?" sorusu merkeze yerleştirilerek ele alınmaktadır. Şekil 1. De kuramsal bağlamda eğitim yaklaşımlarının karşılaştırması yer almaktadır.

Boyut	Bowles & Gintis (Yapısalcı-İdeolojik)	Hanushek & Woessmann (Ekonomik-Rasyonalist)
☐ Eğitim Sistemi Rolü	☐ İdeolojik yeniden üretim aracı	☐ Ekonomik büyüme motoru
☐ Temel Kavramlar	☐ Uyum Teorisi, Gizli Müfredat, Disiplin, Sosyalizasyon	☐ Bilişsel Beceri, Test Skoru, İnsan Sermayesi
☐ Öğrenci Profili	☐ İtaatkar, pasif, üretime uygun birey	☐ Problem çözen, düşünen, beceri sahibi birey
☐ Eleştirilen Noktalar	☐ Toplumsal eşitsizliklerin yeniden üretimi	☐ Eğitimin yalnızca ölçülebilir çıktılara indirgenmesi
☐ Politika Vurgusu	☐ Demokrasi, eşitlik, ideoloji eleştirisi	☐ Nitelikli öğretim ve sistem reformu
☐ Eğitim Başarısı Ölçütü	☐ Sistemik itaat ve kapitalist uyum	☐ Matematik, fen, okuma test skorlarıyla bilişsel başarı

Şekil 1. Bowles & Gintis ile Hanushek & Woessmann'ın Eğitim Yaklaşımlarının Karşılaştırması

Kaynak: Hanushek & Woessmann (2008) ile Bowles & Gintis (1976)'in verilerinden yazar tarafından yeniden düzenlenmiştir.

Şekil 1. Bowles & Gintis ile Hanushek & Woessmann'ın eğitim yaklaşımlarının karşılaştırmasında eğitim sistemindeki roller, temel kavramlar, öğrenci profilleri, eleştirilen noktalar, politika vurgusu, eğitim başarı ölçütü gibi konularda ele aldıkları durumlar çok boyutlu olarak farklılaşmaktadır. Eleştirmenler, Bowles & Gintis'in bu yaklaşımını 'pasif öğrenci' tasavvuruna dayandığı gerekçesiyle sorgular; örneğin Willis (2017), öğrenci davranışlarını kaynağına göre aktif direniş olarak yorumlamıştır. Yine de güncel eğitim sistemlerinin hâlâ dışsal ödül ve zaman motivasyonu üzerinden işlediğini belirten Robinson (2001) gibi düşünürler, bu kuramın güncelliğini koruduğunu savunmaktadır.

Samuel Bowles ve Herbert Gintis, eğitim kurumlarını yalnızca bilgi aktarma mekanizmaları olarak görmez; aynı zamanda bu yapıların toplumsal sınıf hiyerarşisini yeniden üretmekte olan güçlü ideolojik aygıtlar olduğunu savunmaktadırlar. Uyum ilkesi olarak adlandırdıkları kurama göre, okul düzeni, sınıf grupları, otorite figürleri, disiplin yöntemleri ve ödül-ceza sistemleriyle kapitalist çalışma hayatının gereksinimlerini birebir yansıtmaktadır. Bu bağlamda, öğrenciler özgür düşünceden ziyade teslimiyet, kuralcılık ve itaat gibi iş hayatında tercih edilen davranış biçimleriyle yetiştirilmektedirler (Bowles & Gintis, 1976). Bu şekilde bireyler, sorgulamadan uzak, mevcut durumu kabul ederek ve üretime uyumlu hale gelen biçimde eğitim sisteminin içinde şekillenmektedirler. Bowles & Gintis yaklaşımı, çağdaş eleştirilerle de tartışılmaktadır. Willis (2017) öğrencilerin davranışlarını yalnızca pasif uyum olarak değil, aktif direniş biçiminde yorumlamış, Robinson (2001) ise modern okul uygulamalarının ödül ve zaman motivasyonu üzerinden hâlâ sınırlı düzeyde işlediğini göstermiştir. Au (2011) ise günümüzde okul-işyeri izomorfizminin yayıfladığını ve değerlendirme rejimlerinin çok biçimli olduğunu ifade etmektedir. Bu çalışmada, bu eleştiriler temel bağlamda ele alınarak Bowles & Gintis tezinin sınıfsal yeniden üretim iddiasının çağdaş eğitim sistemlerinde hâlen gözlemlenebilir olduğu vurgulanmaktadır.

B. YÖNTEM

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Çalışmada Hanushek & Woessmann (2008, 2012) ile Bowles & Gintis'in (1976) temel eserleri birincil kaynak olarak incelenerek değerlendirilmiştir. Bununla birlikte Apple (2004) ve Carnoy (2024) gibi eleştirel eğitim literatüründeki tamamlayıcı kaynaklar da incelenmiştir. Veriler, tematik içerik analiziyle çözümlenmiştir. Bu doğrultuda "ekonomik büyüme", "bilişsel beceriler", "toplumsal eşitsizlik" ve "eğitim politikaları" temaları olarak sınıflandırılmıştır.

Araştırmanın Konusu, Amacı ve Problemi

Araştırma konusu, amaç ve problem durumu aşağıda belirtilmiştir.

Araştırmanın Konusu

Bu araştırma, eğitim sistemlerinde bireysel bilişsel çıktılarla beraber toplumsal ve ekonomik eşitsizlikler çerçevesinde nasıl işlediği konularını inceleyen Bowles & Gintis ile Hanushek & Woessmann'un iki farklı kuramsal perspektiften karşılaştırmalı biçimde incelemektir. Araştırmada, Michael Carnoy ve Michael Apple gibi temsilcilerin eğitimde ideolojik yapıyla-piyasa ilişkileri bağlamında yaptıkları analizler de değerlendirilmiştir. Bu karşılaştırma, belirli akademik kaynakların doküman analizi yoluyla seçilmesiyle oluşturulmuştur. Çalışmaya dâhil edilen metinler, temel kuramsal metinler ve bu metinlere yönelik çağdaş eleştirilerden oluşmaktadır. Kodlama birimi olarak kuramsal argümanlar alınmış, kod tanımları tematik düzeyde belirlenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmada; Bowles & Gintis'in teorileri doğrultusunda okulların kapitalist üretim ilişkileri ve süreçlerini yeniden üretmekte olan işlevleri üzerlerine almaları, Hanushek & Woessmann'un bilişsel beceriler doğrultusunda ekonomik büyümeyle olan ilişkisinin ampirik verilerle ele alınmaları; Michael Carnoy'nun eğitim-ekonomi-devlet ilişkisiyle Michael Apple'ın ülkelerindeki müfredattaki politik kodlamaları analiz eden eleştirel değerlendirmeleri bir arada ele alarak, bu kuramsal perspektiflerin eğitim politikalarına öneriler üretme potansiyellerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Problemi

Eğitimin eşitsizlikleri derinleştiren rolünü dönüştürmeyi amaçlayan eleştirel yaklaşımlar ile ekonomik büyümeyi önceleyen bilişsel kalite odaklı politikalar arasında bir sentez mümkün müdür? Demokratik, katılımcı ve eşitlikçi bir eğitim modeli, ekonomik kalkınma hedefleriyle nasıl uzlaştırılabilir?

Araştırma Yöntemi

Bu araştırma nitel içerik analizi yöntemine dayalı olarak teorik-analitik inceleme olarak gerçekleştirilmiştir (Braun & Clarke, 2006; Krippendorff, 1980). Çalışmada öne çıkan kuramsal metinler sistematik olarak taranmış ve tematik olarak ele alınmıştır.

Veri Toplama Süreci

Çalışma kapsamında akademik veri tabanlarındaki adı geçen kuramsal ve ampirik çalışmalardan metinlere ulaşılmış ve ilgili literatür bağlamında incelenmiştir.

Veri Analiz Yöntemi

Ulaşılan metinler, tematik analizle analiz edilerek kavram temaları gerçekleştirilmiştir. Her metin ana temalara göre kodlanarak değerlendirilmiştir (Braun & Clarke, 2006, 2012, 2020). Benzer kavramlar gruplandırılarak, karşılaştırmalı bir tablo ile gösterilmiştir. Bu temalar arasında paralellik gösteren kavramsal özellikler ve karşıtlıklar ifade edilerek sentezlenmiş ve çıkarımlar yapılmıştır. Hem teorik hem güncel içeriklerle uyumlu durum değerlendirmelerine yer verilmiştir.

C. BULGULAR

Hanushek ve Woessmann ise eğitimi nicelikten çok niteliğe dayalı değerlendirmelere odaklayarak, okullarda kazandırılan bilişsel becerilerin matematik, fen ve okuduğunu anlama gibi ölçülebilir çıktılar üzerinden ekonomik büyüme, gelir dağılımı ve bireysel kazanç ile ilişkilendirilmesine önem vermektedirler. Yapılan ampirik analizlerde, yalnızca okul süresine değil, öğrencilerin bilişsel yeterliliklerine ve seviyelerine dayalı verilerin ülke içi ve ülkeler arası farklılıkları büyük oranda açıkladığı belirtilmektedir (Hanushek & Kimko, 2000; Hanushek & Woessmann, 2008, 2020). Bu çalışmada, Hanushek & Woessmann'un bilişsel beceri verileri ve Bowles & Gintis'in yapısalci yaklaşımı tematik içerik analizi yöntemiyle karşılaştırılmıştır. Kodlama birimi olarak her kuramsal

iddia ve ampirik kanıt, “ekonomik büyüme”, “toplumsal eşitsizlik” ve “bilişsel beceriler” temaları doğrultusunda ayrılmış; metinler arası karşılaştırma analitik notlar ve alt kodlar kullanılarak sistematik hâle getirilmiştir. Böylece iki yaklaşımın birbirini tamamlayıcı ya da çelişkili olduğu noktalar somut olarak ortaya konmuştur. Tablo 1’de Hanushek & Woessmann’ın (2008, 2020) yaklaşımına ilişkin temel tez, kanıt ve politika önerileri özetlenmiştir. Bu tablo, Hanushek & Woessmann’ın bilişsel beceri temelli insan sermayesi yaklaşımının ekonomik büyüme ile olan ilişkisini açık biçimde göstermektedir. Tablo incelendiğinde, eğitimde kaliteye yapılan yatırımın ekonomik çıktılar üzerindeki etkisinin vurgulandığı görülmektedir.

Tablo 1. Hanushek & Woessmann’ın Yaklaşımı

Başlık	İçerik
Tez	Eğitimdeki kalitenin, ekonomik büyümedeki en güçlü belirleyici olduğunu savunmaktadırlar.
Kanıt	Uluslararasıdaki test skorlarının (PISA, TIMSS, PIRLS) aracılığıyla gerçekleştirilen ekonometrik analiz işlemleri.
Sonuç	Sadece okulda geçirilmekte olan süreden ziyade, bilişsel becerilerdeki nitelik ekonomik verimliliği arttırmaktadır.
Politika Önerisi	Eğitim yatırımlarının nicelikten daha çok kaliteye yönelmesi gerektiği.

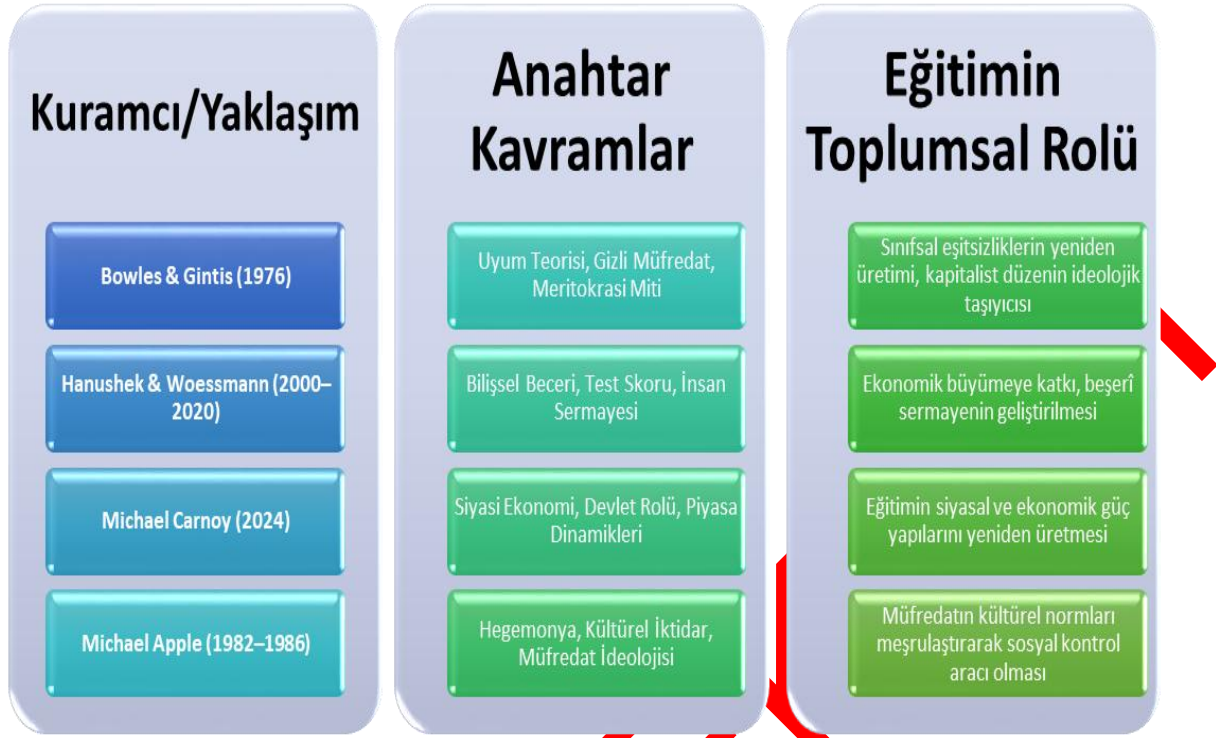
Tablo 2. Bowles & Gintis’in (1976) yeniden üretim yaklaşımını özetlemektedir. Bu tablo, eğitim sisteminin toplumsal eşitsizlikleri nasıl pekiştirdiğini ve ideolojik işlevini göstermektedir. Ayrıca Willis ve Robinson (2003) gibi çağdaş eleştirilerin kısmi atıflarıyla, okul-işyeri izomorfizminin zayıflaması ve ağ ekonomisinin etkileri de tartışılmaktadır.

Tablo 2. Bowles & Gintis’in Yaklaşımı

Başlık	İçerik
Tez	Eğitim sisteminin, toplumsal eşitsizliklerin yeniden üretilmesinde etkin bir araç olarak görüldüğü yaklaşım.
Kanıt	Okul hiyerarsilerinin, ödül-ceza sistemlerinin, gizli müfredatın ve disiplin mekanizmalarının olması.
Sonuç	Eğitimin, sadece bireysel gelişimi desteklemekle kalmadığını; mevcut sınıf yapısında ve ideolojik düzende pekiştirici olduğu.
Politika Önerisi	Eğitim politikalarının, fırsat eşitliğinin ve demokratik katılımın güçlendirilmesine uygun olarak yapılandırılması gerektiği.

Tablo 1. ve 2’de Bowles & Gintis ile Hanushek & Woessmann’ın eğitim yaklaşımlarında öğretmen niteliği, öğrenme materyallerinin içeriği ve okul ortamlarının özellikleri gibi faktörlerin bu becerilerin gelişiminde kritik rol oynadığı belirtilmektedir (Hanushek, 2002; Hanushek & Woessmann, 2020). Bu bakış açısı, bilişsel becerilerin ilerletilmesini ekonomik büyümenin en etkili aracı olarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla, yalnızca okullaşma oranları veya diploma sayıları yerine öğrencilerin gerçek bilgi ve beceri düzeylerinin ölçülmesine dikkat çekilmektedir. Bu doğrultuda, gelişmekte olan ülkelerin kalkınma stratejilerinin eğitim kalitesine odaklanan yapısal reformlarla uyumlu olması gerektiği savunulmaktadır. Bu çerçevede, bilişsel gelişimi önceleyen politikaların bütüncül ve vazgeçilmez olduğu güçlü bir biçimde dile getirilmektedir. Bu nedenle eğitim politikalarının hedefi, öğrencilerin yalnızca okula devam etmelerini sağlamakla sınırlı kalmamalı; onların düşünme, analiz etme ve problem çözme kapasitelerini artırmaya odaklanmalıdır. Bu yaklaşım bilişsel becerilerin geliştirilmesini eğitim sisteminin en etkili büyüme aracı olarak tanımlanmaktadır. Yalnızca kayıt oranları ya da diplomalar üzerinden analiz yapmak yerine; öğrencinin gerçek bilgi ve yeteneklerinin ölçülmesine dikkat çekilmektedir. Dolayısıyla, gelişmekte olan ülkelerin ekonomik gelişim hedefleri eğitim kalitesine odaklanan yapısal reformlarla tutarlı bir şekilde uyur. Bu perspektifte, bilişsel gelişime öncelik veren politikaların bütünselliğini ve gerekliliğini güçlü şekilde

savunmaktadırlar. Bu karşılaştırmaya ilişkin analitik izlek Şekil 2’de gösterilmektedir.

Şekil 2. Eğitim Sisteminin Toplumsal Rollerine İlişkin Kuramsal Yaklaşımların Temel Varsayımları

Kaynak: Hanushek & Woessmann (2008) ile Bowles & Gintis (1976)’in verilerinden yazar tarafından yeniden düzenlenmiştir.

Şekil 2, Bowles & Gintis’in yeniden üretim yaklaşımını şematik olarak sunmaktadır. Şekilde, okul ve işyeri arasındaki yapısal paralellikler ve sınıf temelli farklılaşmalar gösterilmektedir. Şekil 2’de gösterildiği gibi, okul-İçi farklılaşmalar ve sınıf temelli eşitsizlikler toplumsal yeniden üretim süreçlerini destekler (Bowles & Gintis, 1976; Willis, 2017). Öğrencilerin test skorlarında bir standart sapmalı (SD) artışın, kişi başına yıllık reel GSYH büyüme oranında yaklaşık bir yüzde puanlık artışla ilişkili olduğu rapor edilmektedir. Bu ifade, Hanushek & Woessmann (2008) tarafından uluslararası veriler üzerinden elde edilmiş bir ilişkiye dayanmaktadır; bu çalışmada doğrudan bir nedensellik testi yapılmamıştır. Bunun yanı sıra bu beceriler bireylerin gelir düzeylerini, gelir eşitsizliklerini ve ülke genelinde kalkınma konularına ilişkin özellikler sunmaktadır. Michael Carnoy’nun eğitimin siyasi ekonomisi yaklaşımına göre, eğitim yalnızca ekonomi politikaları bağlamında değil, aynı zamanda devletin rolü, kamusal kaynak dağılımı ve piyasa dinamikleriyle şekillenmektedir. Aşağıdaki görselde, eğitim sisteminin toplumsal rollerine ilişkin kuramsal yaklaşımların temel varsayımları ve bu doğrultuda ifade edilen anahtar kavramlarla, eğitimin toplumsal rolüne ilişkin belirlemeler gösterilmiştir (Bowles & Gintis, 1976; Hanushek & Woessmann, 2008; Apple, 1986; Carnoy, 2024).

Hanushek & Woessmann, insan sermayesini bireysel becerilerin ölçülebilir getirileri üzerinden açıklarken; Bowles & Gintis, eğitimin daha çok toplumsal eşitsizlikleri yeniden üretici yönüne vurgu yapmaktadır. Birincisi neoliberal eğitim reformlarına güçlü bir teorik dayanak sağlarken, ikincisi bu reformların sınıfsal ve yapısal etkilerini görünür kılmaktadır. Literatür, bu iki yaklaşımın birbirini dışlamak yerine tamamlayıcı olarak görülebileceğini göstermektedir: Eğitim politikaları hem ekonomik büyüme hedefini hem de toplumsal eşitlik ilkesini gözettiğinde daha kapsayıcı sonuçlar ortaya çıkabilir.

Eğitim sistemleri, yalnızca beşerî sermayenin oluşturulması amacıyla değil; aynı zamanda siyasi ve kültürel iktidar denge mekanizmalarının yeniden üretiminde de yer almaktadırlar. Michael Apple ve benzer savunucular, müfredatın gizli ideolojik içeriğine işaret ederek, eğitim sisteminin hâkim

kültürel normları doğal bir gerçeklik olarak öğrencilere aktarması durumlarının risklerine işaret etmektedir (Apple, 1982, 1986, 2019). Bu eleştirel bakış açılarının birlikte değerlendirilmesinde, eğitim sistemlerinin yapısal eşitsizlikleri yeniden ürettiği ve ekonomik büyümeye katkı sağlama potansiyeline sahip olduğu görülmektedir. Özetle eğitimin, demokratik toplum işlevi ile bireysel ve ulusal üretkenliği dengelemesine vurgu yapılmaktadır.

Eğitim üzerine bu iki farklı yaklaşım ve bunların farklı açılardan eğitim sistemini değerlendirdiği görülmektedir. Bir yandan Bowles ile Gintis'in savundukları görüş, eğitimin toplumsal eşitsizlikleri yeniden üreten mekanizma olarak görmektedir. Bu yaklaşıma göre okullardaki hiyerarşi, disiplin anlayışı, ödül ve ceza sistemine ilişkin uygulamalar, iş dünyasındaki katı düzenle yakınlı göstermektedir. Bu düzenlemelerle eğitim ortamlarında öğrenciler itaat eden, kurallara mutlak bağlı bireyler hâline getirilmekte ve mevcut sınıf yapısını pekiştirmektedir. Diğer yandan Hanushek ve Woessmann'ın çalışmaları, eğitimin nitelikten ziyade niceliğe odaklanıp öğrencinin bilgi ve becerilerini salt ölçülebilir temelde ele almaktadır. Onlara göre, öğrencilerin matematik, fen ve okuduğunu anlama gibi düşünsel becerilerindeki gelişmeler hem bireysel kazançları hem de ülke ekonomisinin büyüme hızını doğrudan etkilemektedir. Bu iki yaklaşımın birbirini tamamlayıcı nitelikte olduğu ifade edilebilir. Bowles & Gintis ile Hanushek & Woessmann çalışmalarındaki kuramsal çerçeve, eğitim anlayışları, yöntemleri, çalışma bulguları, politika önerileri ve eleştiren noktalarına ilişkin karşılaştırma, aşağıdaki görselde belirtilmiştir.

Boyut	Hanushek & Woessmann	Bowles & Gintis
☐ Kuramsal Çerçeve	☐ Neoklasik ekonomi, İnsan sermayesi kuramı	☐ Marksist ekonomi politikalar, eleştirel eğitime dair sosyolojik yapı
☐ Eğitim Anlayışı	☐ Kaliteli eğitim uygulamaları → bilişsel beceriler → büyüme	☐ Eğitim → sosyal yeniden üretimin, disiplinin, otoritenin varlığı
☐ Yöntem	☐ Ampirik veriler, uluslararası testler ve skorları, ekonometrik analizler	☐ Tarihsel-sosyolojik analizler, eleştirel teoriler
☐ Bulgular	☐ Becerilerin niteliğinin büyümenin belirleyicisi olduğu	☐ Eğitimin eşitsizlikleri pekiştirdiği
☐ Politika Önerisi	☐ Eğitimde kalitenin artırılması, beceri odaklı sistemin önemi	☐ Sosyo-ekonomik yapının dönüştürülmesi, eşitlikçi eğitimin geliştirilmesi
☐ Eleştiri	☐ Yapısal eşitsizliklerin göz ardı edilmesi	☐ Ekonomik büyüme boyutunun ikincil olarak görülmesi

Şekil 3. Bowles & Gintis ile Hanushek & Woessmann'ın araştırmalarının karşılaştırması

Kaynak: Hanushek & Woessmann (2008) ile Bowles & Gintis (1976)'in verilerinden yazar tarafından yeniden düzenlenmiştir.

Şekil 3, Hanushek & Woessmann'ın (Hanushek & Woessmann, 2008) ile Bowles & Gintis (1976) bilişsel beceri temelli büyüme modelini görselleştirmektedir. Bu model, test skorlarındaki artışın potansiyel ekonomik büyümeye etkisini göstermekte olup, ikincil kaynaklara dayanan nedensellik iddialarını açıkça göstermektedir. Metin içinde, Şekil 3'de görüldüğü gibi, okuryazarlık ve matematiksel yeterlilikteki artışlar uzun vadede kişi başı büyümeye katkı sağlayabilir (Hanushek & Woessmann, 2008; Hanushek, 2002). Yapısal bakış, eğitim sistemlerinin toplumsal eşitsizlikler ve bunları sürdürmedeki rolüne dikkat çeker, nitelik merkezli bakış açısında ekonomik üretkenlik ve buna yaptıkları katkıları ölçülebilir verilerle ortaya koymaktadır. İki görüşün birlikte değerlendirilmesi, eğitim politikalarının demokratik, katılımcı bir toplumsal işlevi yerine getirmesini ve bireyin ekonomik üretkenliklerini artırmasını sağlamaktadır. Eğitim sistemi, sosyal adaleti güçlendirmeli ve aynı zamanda bireylerin bilgi ve beceri düzeyini artırarak ekonomiye katkıda bulunmalıdır. Gelişmekte olan ülkeler bağlamında ise, bu iki yaklaşımın sentezlenmesi önem taşımaktadır. Eğitim sistemi, yalnızca sınav odaklı değil, öğrenciyi merkeze alan katılımcı modellerle demokratik yapıların işletildiği bir yapı bağlamından değerlendirilmelidir.

Özellikle geçmişte köy enstitüleri gibi yerel üretime ve demokratik pedagojik uygulamalara yer verilen, etkinliklere dayalı örneklerin, Bowles ile Gintis'in eleştirisine karşı alternatifler sunduğu söylenebilir. Bununla beraber öğretmenlerin eğitimi, bilişsel becerilere dayanan müfredat oluşumu, yaşam boyu öğrenme gibi Hanushek ve Woessmann'ın önerdikleri kalite odaklı politikaların sistem içine entegre edilmesinde yarar görülebilir. Böylece eğitimde fırsat eşitliğinin yanında bireysel yetkinlik sağlanması ile hem de demokratik kültürün yayılmasına hem de ekonomik büyümeye olumlu yönde katkı sağlanabilmektedir.

D. SONUÇ

Araştırmada, insan sermayesi kuramı ve bu kurama ilişkin iki farklı yaklaşımı karşılaştırmalı biçimde ele alarak incelenmiştir. Hanushek & Woessmann çalışmalarında, eğitimin kalitesinin ekonomik büyüme için kritik olduğunu göstermektedir. Bowles & Gintis ise eğitimin kapitalist üretim ilişkilerini yeniden üretmedeki rolünü vurgulamaktadırlar. Sonuç olarak, eğitim politikalarının sadece ekonomik verimlilik değil, aynı zamanda toplumsal adalet boyutunun da gözetilmesi gerektiğine vurgu yapılabilir.

Topluma kazandırılacak bireylerin nitelikli olarak yetiştirilmesi hedefleri, her eğitim sisteminin en temel amacı olarak görüldüğü söylenebilir. Bowles ve Gintis'in analizlerine göre, mevcut eğitim sistemlerinde bu hedeflerin ötesinde, kapitalist düzenin sürekliliğine hizmet etmekte olan yapılar oluşturulmaktadır (Bowles & Gintis, 1976). Onlara göre okulda uygulanan disiplin, hiyerarşi, ödül ceza sistemi ve zaman kullanımı gibi konular, modern iş yaşamının özelliklerini yansıtmaktadır ve bireylerin bu düzene psikolojik bir şekilde hazır hale getirmektedir. Bu şekilde öğrenciler, sorgulayıcılıktan uzak, itaat davranışlarına meyilli ve belirli ölçülerde hem bağımsız hem de bağımlı yeteneklere sahip bireyler olarak yetişmektedirler. Bu bakış açısında, okul müfredatını sadece bilgi aktaran bir araç olmaktan çıkarılarak, aynı zamanda mevcut ekonomik düzendeki ideolojinin yeniden üretimin bir simgesi haline getirmektedir (Bowles & Gintis, 1976). Diğer taraftan, Hanushek ve Woessmann'ın araştırmalarında, eğitimin ekonomik büyümeye katkısı daha niceliksel ve nicelikçi yöntemlere dayalı olarak ele almaktadırlar (Hanushek & Kimko, 2000; Hanushek & Woessmann, 2008, 2020). Bu iki yaklaşımın, modern eğitim politikalarının yönünü belirlemede birbirini dışlamaktan ziyade tamamlayıcı nitelikte olduğu belirtilebilir. Eğitimin hem ekonomik büyümenin motoru hem de sosyal adaletin teminatı olarak ele alınması gerekliliği görülür. Yalnızca bilişsel becerilere yapılmakta olan vurgu, nitelikli insan sermayesini geliştirmekte etkili olarak görülse de toplumsal eşitlikten kopuk bir büyümenin sürdürülebilir olduğunu belirtmek zordur. Bu nedenden dolayı eğitim politikaları hem nitelikli becerilerin geliştirilmesinde hem de fırsat eşitliğine dayalı yapısal dönüşümlere odaklanması önem teşkil etmektedir. Apple'ın (1986, 2019) ifade ettiği gibi, eğitim müfredatı sadece bilgi aktarımı olarak değil, aynı zamanda ideolojik bir seçim süreci olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, ekonomik verimlilikle birlikte demokratik eşitlik ilkelerinin bir arada olduğu eğitim politikaları hem bireysel ilerleme hem de toplumsal kalkınma açısından kapsayıcı çözüm öneriler içermektedir. Bu bağlamda eğitim, ekonomik büyümeyi destekleyen bir yatırım alanı olmakla birlikte, adil bir toplum düzeninin de temel inşa aracı olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak; niteliğe, yani bireylerin matematik, fen ve okuduğunu anlamada elde ettiği başarıya odaklanan bu çalışmalarda, bilişsel kazanım düzeyindeki artışların ekonomik büyüme üzerinde doğrudan etkisi bulunduğu vurgulamaktadırlar. Hanushek ve Kimko'nun çalışmasına göre, farklı ülkeler ve bunlar arasındaki bilişsel boyuttaki başarı farkları, yıllık büyüme değerlerinde yaklaşık bir puanlık değişimi açıklayabildiğini vurgulamaktadırlar (Hanushek & Kimko, 2000). Bu sonuçların, yalnızca eğitim süresinin değil, aynı zamanda öğretim kalitesinin de ekonomik performansta kritik bir etkiye sahip olduğu belirtilebilir (Hanushek & Woessmann, 2008; 2020). Carnoy'nun yaklaşımında ise, eğitim ekonomik büyümenin ve toplumsal eşitliğin ötesinde, siyasal ve yapısal düzlemlerde de incelenmektedir (Carnoy, 2024). Bu bağlamda eğitimin ele alınmasında, piyasanın kurumsal düzenine duyarlı bir etken durum değerlendirmesi yapılabilir. Apple'a göre eğitim müfredatı, salt içerikten ibaret değildir; bu müfredat kimliklerin, hâkim fikirlerin ve kültürel üstünlüğe dayalı uygulamaların yeniden üretiminde elverişlidir. Eğitim sistemindeki ideolojik yönelim sadece bireysel bilgi aktarımını değil, aynı zamanda mevcut sistemin hegemonik anlatımları da aktararak yeniden üretilmektedir. Bu farklı yaklaşımlar, birbirine benzerlikler içermekte fakat farklı ağırlıklar veren modeller sunmaktadırlar. Bowles ve Gintis yapısal eşitsizlikleri ve ideolojik denkleme vurgu yaparken, Hanushek ve Woessmann ekonomik büyüme bağlamında ölçülebilir sonuçlara odaklanmaktadırlar. Carnoy ile Apple'da ise devletin, piyasanın ve kültürün eğitimdeki rolünü ele almaktadırlar. Bu çerçevede; dört yaklaşım (Hanushek & Woessmann, Bowles & Gintis, Apple, Carnoy) birlikte ele alarak, teorik bir sentez kurulmuş ve politika önerilerine yer verilmiştir.

Politika önerileri, literatürdeki kuramsal karşıtlıkları somut uygulama basamaklarına dönüştürme amacıyla ele alınmaktadır. Hanushek & Woessmann'ın bilişsel beceri temelli büyüme argümanı ile Bowles & Gintis'in yeniden-üretim yaklaşımı arasındaki gerilimi, Türkiye bağlamında eğitim politikalarına yansıtmak için dört temel alan üzerinde yoğunlaşılabilir: bilişsel eşikler, öğretmen politikaları, finansman ve maliyet, eşitlik araçları.

1. Bilişsel eşikler: Eğitimde hedeflenen bilişsel çıktılar, özellikle temel okuryazarlık, matematik ve analitik düşünme becerileri gibi ölçülebilir yetkinlikler olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda, Hanushek & Woessmann'un test skorları ve performans ölçütleri kullanılarak, her sınıf ve okul düzeyinde belirli bilişsel eşikler belirlenebilir. Bu eşikler, ulusal eğitim hedefleri ile uyumlu olacak şekilde kademelendirilmiş ve ölçülebilir standartlar olarak uygulanmalıdır.

2. Öğretmen politikaları: Öğretmen seçimi, yetiştirilmesi ve performans değerlendirmesi, hem Hanushek & Woessmann hem de Bowles & Gintis perspektiflerini dikkate alacak şekilde tasarlanmalıdır. Seçme süreçlerinde adayların pedagojik yetkinlikleri, alan bilgisi ve ideolojik tarafsızlıkları göz önünde bulundurulmalıdır. Sürekli mesleki gelişim programları ile öğretmenlerin bilişsel becerileri desteklenirken, performans değerlendirme sistemleri hem öğrenci başarıları hem de sınıf içi eşitlik hedeflerini ölçmelidir.

3. Finansman ve maliyet: Eğitim yatırımları, müdahale maliyetleri ve beklenen getiriler arasındaki ilişki açık biçimde tanımlanmalıdır. Örneğin, belirli bir okuryazarlık programına yapılan yatırımın, öğrencilerin bilişsel skorlarında öngörülen artışa ve uzun vadede ulusal büyümeye katkısı analiz edilmelidir. Marjinal getiriler ve maliyet-etkinlik analizleri, politika kararlarını desteklemek için sayısal ve kanıta dayalı bir çerçeve sunmalıdır.

4. Eşitlik araçları: Eğitimde fırsat eşitliği sağlamak amacıyla, kaynak tahsisi, okul-içi destek mekanizmaları ve telafi programları planlanmalıdır. Özellikle dezavantajlı öğrencilere yönelik ek dersler, mentorluk programları ve öğrenme materyali sağlanması, Bowles & Gintis'in yeniden-üretim eleştirilerini adresleyerek, Hanushek & Woessmann'un bilişsel eşik hedeflerine ulaşmayı kolaylaştıracaktır. Böylece, büyüme ve eşitlik hedefleri aynı politika zemini üzerinde dengelenmiş olur.

Hakem: Dış, Bağımsız.

Teşekkür:

Destekleyen Kurum

Ankara Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Eğitim Yönetimi Programı

Beyanname:

1. Özgünlük Beyanı:

Bu çalışma özgündür.

2. Yazar Katkıları:

Fikir: SG; **Kavramsallaştırma:** SG; **Literatür Taraması:** SG; **Veri Toplama:** SG; **Veri İşleme:** SG; **Analiz:** SG; **Yazma – orijinal taslak:** SG; **Yazma – inceleme ve düzenleme:** SG.

3. Etik Kurul İzni:

Etik Kurul izni gerekmemektedir.

4. Finansman/Destek:

Bu çalışma, herhangi bir finansman ya da destek almamıştır.

5. Çıkar Çatışması:

Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

6. Üretken Yapay Zeka Beyanı:

Çalışmanın hiçbir safhasında yapay zeka araçlarından faydalanılmamıştır.

7. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları:

KAYNAKÇA

Apple, M. W. (1982). Education and power (1st ed.). Routledge & Kegan Paul.

Apple, M. W. (1986). Teachers and texts: A political economy of class and gender relations in education. Routledge & Kegan Paul.

Apple, M. W. (2004). Ideology and curriculum (3rd ed.). RoutledgeFalmer.

Apple, M. W. (2019). Ideology and curriculum (4th ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429400384>

Au, W. (2011). Teaching under the new Taylorism: High-stakes testing and the standardization of the 21st century curriculum. Journal of Curriculum Studies, 43(1), 25–45. <https://doi.org/10.1080/00220272.2010.521261>

Becker, G. S. (1993). Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education (3rd ed.). University of Chicago Press.

Bowles, S., & Gintis, H. (1976). Schooling in capitalist America: Educational reform and the contradictions of economic life. Basic Books.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a>

- Braun, V., & Clarke, V. (2012). Thematic analysis. In H. Cooper (Ed.), *APA handbook of research methods in psychology* (Vol. 2, pp. 57–71). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/13620-004>
- Braun, V., & Clarke, V. (2020). One size fits all? What counts as quality practice in (reflexive) thematic analysis? *Qualitative Research in Psychology*, 18(3), 328–352. <https://doi.org/10.1080/14780887.2020.1769238>
- Carnoy, M. (2024). *Education, inequality, and globalization* (2nd ed.). Routledge.
- Giroux, H. A. (1983). *Theory and resistance in education: A pedagogy for the opposition*. Bergin & Garvey.
- Hanushek, E. A. (2002). Publicly provided education. In A. J. Auerbach & M. Feldstein (Eds.), *Handbook of public economics* (Vol. 4, pp. 2045–2141). Elsevier. [https://doi.org/10.1016/S1573-4420\(02\)80012-3](https://doi.org/10.1016/S1573-4420(02)80012-3)
- Hanushek, E. A., & Kimko, D. D. (2000). Schooling, labor-force quality, and the growth of nations. *American Economic Review*, 90(5), 1184–1208. <https://doi.org/10.1257/aer.90.5.1184>
- Hanushek, E. A., & Woessmann, L. (2008). The role of cognitive skills in economic development. *Journal of Economic Literature*, 46(3), 607–668. <https://doi.org/10.1257/jel.46.3.607>
- Hanushek, E. A., & Woessmann, L. (2012). Do better schools lead to more growth? Cognitive skills, economic outcomes, and causation. *Journal of Economic Growth*, 17(4), 267–321. <https://doi.org/10.1007/s10887-012-9081-x>
- Hanushek, E. A., & Woessmann, L. (2020). The economics of international differences in educational achievement. In S. Bradley & C. Green (Eds.), *The economics of education* (2nd ed., pp. 239–260). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-815391-8.00019-3>
- Krippendorff, K. (1980). *Content analysis: an introduction to its methodology*. Sage Publications.
- Robinson, K. (2001). *Out of our minds: Learning to be creative*. Capstone.
- Willis, P. E. (2017). *Learning to labour: How working-class kids get working-class jobs*. Routledge.
- Willis, P., & Robinson, P. (2003). The myth of school-to-work transition. *Sociology of Education*, 76(3), 246–262.

